

Mythologia, Venise, 1567 - I, 10 : De sacrificiis superorum Deorum

Auteur(s) : Conti, Natale

Collection Mythologia, Francfort, 1581 - Livre I

[Mythologia, Francfort, 1581 - I, 10 : De sacrificiis superorum Deorum](#) est une version augmentée de ce document

Collection Mythologie, Paris, 1627 - Livre I

[Mythologie, Paris, 1627 - I, 10 : Des sacrifices des Dieux celestes](#) est une transformation de ce document

Collection Mythologie, Lyon, 1612 - Livre I

[Mythologie, Lyon, 1612 - I, 10 : Des sacrifices des Dieux celestes](#) est une transformation de ce document

Informations sur la notice

Auteurs de la noticeÉquipe Mythologia

Mentions légales

- Fiche : Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle). Licence Creative Commons Attribution – Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Images : Münchener DigitalisierungsZentrum (MDZ).

Citer cette page

Conti, Natale, *Mythologia* Venise, 1567 - I, 10 : De sacrificiis superorum Deorum, 1567

Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle)

Consulté le 14/01/2026 sur la plate-forme EMAN :

<https://eman-archives.org/Mythologia/items/show/794>

Copier

Présentation du document

Publication Venise, Comin da Trino, 1567

Exemplaire Munich (Allemagne), Münchener DigitalisierungsZentrum (MDZ) , Res/4 Ant. 50

Formatin-4

Langue(s)

- Grec ancien
- Latin

Pagination10v°-15r°

Notice créée par [Équipe Mythologia](#) Notice créée le 30/04/2018 Dernière modification le 25/11/2024

Mythologiæ.

hominum sermones tantum, ac Deorum etiam ipsorum sententias de Ioue consideremus, hunc vel a Mercurio ipse finxit Plautus in proœmio Amphitryonis mortalem appellari his verbis;

Mirari non est æquum sibi si prætimet,
Atque ego quoque & qui Iouis sum filius
Contagione meæ matris metuo malum.
Etenim ille quous huc iussu venio
Iupiter, non minus quam nostrum quous formidat malum,
Humana matre natus, humano patre.

- 10 Quare si ipse natus est, ut ceteri homines, & mortuus, & à mortalibus originem duxit, quo pacto sempiternus esse potuit? siquidem omnia quæ nascuntur aliquando interire necesse est. At quo pacto Iupiter dictus est sempiternus? quia, uti dicitur cum de illo tractabimus, cum gloriæ cupidus maxime fuerit, templaq; sibi extrui ubique studuerit, fecit vulgaris opinio illorum, qui magistratus & imperia admirantur, ut summus Deus putaretur; quare postea nunc vim factorum, nunc providentiam Dei, nunc Deum ipsum, quæ mundi animam appellarunt nonnulli, nunc æthera, Iovem nuncuparunt, quæ cum sempiterna sint, Iovem etiam putarunt sempiternum. sic, ubi pro vi divina per aquas diffusa, Neptunus intelligitur, dicitur sempiternus. pro Vulcano ignis, pro Venere naturalis procreandi libido, pro Cerere terræ fecunditas. Nam si hoc pacto Dii antiquorum accipiantur, erunt sempiterni: ex illorum sententia, qui mundum, eiusq; elementa sempiterna putarunt. si eorû genealogiam investigemus, omnes fuerunt mortales, & ab hominibus procreati, ut patebit postea. Atqui absurdum fuit hominum nominibus res sempiternas appellare, diuinæq; providentiæ splendorem sub his humanis velare integumentis; quippe cum minime conveniat res admirabiles horum profanorum nominum colluvione inquinare. At quia viderent sapientes animos multitudinis apertis rationibus ad eruditionem non posse adduci, horû figmentorum suavitatem illos ad se allexerunt, quæ sola causa fuit.
- 30 cur tot postea fabulæ sint inuentæ.

De sacrificijs superarum Deorum. Cap. X.

- 40 **V**T autem pateat elementorum, rerûq; naturalium virtutes, & vires demonum eorum, qui in iis inhabitarent, qui Dii à multitudine imperitorum fuerunt existimati, nominibus vocatas fuisse à sapientibus, non erit absurdum si genera sacrificiorum Diis singulis attributorum breviter explicavero: quippe cum multa factorum genera fuerint ab antiquis pro singulorum Deorum natura instituta, & victimæ variæ, & varia sustinentorum ratio, & non idem habitus sacrificantium. Neq; enim omnibus molæ offerebantur, neq; omnibus accendebantur lumina, neque sacra fiebant semper super sublimibus aris, neq; semper per diem. Diversa denique pro singularum nationum more, pro varietate temporum, pro creditorum Deorum natura, sacrificia ubique offerebantur, quod alia cœlestibus, alia terrestribus, alia aquaticis, alia Diis inferis conveniebant, quorum alia privatim, alia fiebant publicè. Primum igitur omnium scire convenit nō solum in animalibus, aut in plantis, ad vires, bonitatemq; singulorum plurimum conferre ciborum vim, aerisq; temperiem, sed etiam in illis demonibus, quibus pleni
- esse

esse hoc vniuersum, quod intuemur, tradiderunt sapientes. Qui enim in obscuris cauernis inhabitant, multo sunt magis & immites & feri, & crassiore quadam materia, quippe quæ propius ad corpus accedat, sicuti testatur Pfellus in illis libris, quos scripsit de Demonibus; quam illi sint demones, qui regionem ignis vel aeris incolunt; quod accidit ob habitationis naturam, ac vim syderum. Quid enim mirum est astra in his plurimum posse, cum & metallis, & durissimis lapidibus, & plantis dominari putentur? Aut quis nesciat alia metalla Soli, alia Lunæ, alia Veneri, alia Mercurio, alia aliis astris propter quasdam proprietates ac similitudines, quod aliis etiam contingit corporibus, esse attributas? omnem igitur vim sacrorum, omnemque Deorum ritè expiandorum rationem in cognoscenda demonum natura consistere arbitrabantur: Quare cum cœlestia corpora ignea esse crederent, quæ opinio non solum fuit Anaxagoræ & Empedoclis, sed multorum etiam aliorum philosophorum; in horum sacrificiis & lumina, & figuras, & multa ad visum spectantia addiderunt; quorum arx sublimes struebantur, super quibus accendebantur lumina, & victimæ cœlæ imponebantur. Cum igitur sacra fiebant superis, ac Ioui præcipuè, arx in sublimibus locis extruebantur, vt inquit Melanthes in libro de sacrificiis hoc pacto; *ἀνὰ τῶν οὐρανῶν ἵσταται τὰ θεία, καὶ ἐν αὐτοῖς τὰς θυσίας ποιῶσιν οἱ θεοὶ, καὶ τὰς ἀνθρώπων προσφορὰς.* *sacrificia cœlestia.* *Deos* 10

Omnis autem mons Iouis mons appellatur; quoniam mos fuit antiquorum, vt altissimo Deo existenti in loco sublimi sacrificarent. Sic etiā è Iouis ipsius oraculo sacra fiunt in montibus apud Apollonium in lib. ii. argonaut.

*καὶ θάουδ' ἀνέστη πύργος ἐν ἱερῷ
ἵστατο δὲ τὰς θυσίας ἐν ὑψηλοῖς ἀνὰ τῶν οὐρανῶν
ἱερῷ, καὶ ἐν αὐτοῖς τὰς θυσίας ποιῶσιν οἱ θεοὶ, καὶ τὰς ἀνθρώπων προσφορὰς.*

Ingentem Iouis homentis tunc extruit aram,
Et sacra imponit in montibus, hic quoq; sacra
Sirius acceperit; sic Iupiter ipse volebat.

et vt est apud Herodotum in Clio, quem locum citauit, cum de Diis variarum gentium loqueretur. Quia etiā & Apollini aram in littore crexerūt Argo nautæ, atq; cum mons ibi nullus esset, sublimem illam fecerunt, vt in his ait idem poeta. 30

*καὶ δὲ πύργος ἐν πρῶτῳ
ἵστατο δὲ τὰς θυσίας ἐν ὑψηλοῖς ἀνὰ τῶν οὐρανῶν*

Iustaq; soluentes in primo creximus aram
Littore sublimem.

Huius rei vel illud ergumento est, quod etiam apud Latinos altare, quasi alta area vocatum fuit. Erat præterea illa templorum arigendorum consuetudo vt non modo sublimia & ampla extruerentur, sed etiam quæ orientem solē statim exciperent, vt ait Plutarchus in Numa Pompilio, neque ab vlla re impeditentur, sed forent vndiq; libera, & minime occupata, vt testatur Promachidas Heracleota, atque Dionysius Thrax his verbis in lib. 3. dixerseon; *ὅτι πρὸ τοῦ ἡλίου ἀνατολῆς οὐκ ἔστιν ἔργον οὐδὲν ποιεῖν ἐν τοῖς ἱεροῖς, ἀλλὰ μόνον τὸ προσδεῖν τὸν θεόν, καὶ τὰς θυσίας ποιῆσαι.* *Antiquorum enim templa exorientem solem statim excipere solebant, & statim orto lumine fenestris ac foribus patefactis repleti; vbi sacrificia fiebant. Erat præterea consuetudo vt Diis superis mane sacra fierent sole oriente, si-* 40

cuti

Mythologia.

euti vita defunctis & inferis occidente sole, velut ait Callixenus Rhodius in iis, quæ scripsit de Alexandria, hoc pacto; *οὐκ οὐδὲ κατὰ τοὺς ἡμέτερος ἑορτασμοὺς, οὐδὲ δι' ἐκείνων τῶν τοῦ ἡλίου ἀποδείξεως ἡμετέρας* vita defunctis sanè circa occalum solis parentamus, at celestibus diis auro-
ræ tempore sub exortum solis sacrificamus. Et quoniam aliæ arbores diis
aliis fuerunt consecratæ, idcirco diis variis sacrificaturi sacerdotes variis co-
ronis ornabantur; utpote in Dionysiacis myrto, ut ait Thimachidas in li-
bro de Coronis. & Aristophanes in Ranis in his attingit;

10

Φύλλοι καὶ πῦρ μὴ πῦρ

Ἀπολλωνίου καὶ ἑρμῆος

Ἰνὶ φανὶ μὴ πῦρ

Fructiferam quidem quatiens

Circa caput tuum virentem

Coronam myrtorum.

Ac in Cerealibus quercu coronabantur, ad perpetuam accepti ab illa Dea be-
neficii memoriam; ut significavit in his Virg. in primo libro Georgicorum:

nec ante

Falcem matoris quisquam supponat aristas,

Quam Cereri torta redimitus tempora quercu

Det motus in compositos, & carmina dicat.

20

In sacris Herculis populo coronabantur, ut testatur idem lib. viii.

Populeis adsunt euincti tempora ramis.

In sacrificiis Apollinis lauro coronabantur, ut ait Apollon. lib. ii. Argon.

Ἐσθλὴ δὲ καὶ ἡ πόρτις ἐλπίς καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ τιμή.

Flauisq; sunt viridi redimiti tempora lauro.

Scriptum reliquit Andreatas Tenedius in navigatione Propontidis antiquos
triplici ordine coronandi usus fuisse in sacris; quem locum etiam declara-
uit enarrator Apollonii, cum alii capiti superius coronas imponerent, alii
ad tempora usq; deprimerent, alii ad collum usque detraherent. verum non
solum coronabantur sacerdotes in sacris, aut sacrificantes; sed etiam vasa,
quibus utebantur; & victimæ, quæ fuerant immolandæ, quibus coronæ cir-
ca collum apponebantur, earumq; cornua insurabantur, ac vittis coloribus
diis quibusq; gratis innectebantur, ut illud est Ouid. lib. vii. Metamorph.

30

feriuntq; secures

Colla torosa bouum victorum cornua vittis.

Quod autem vasa etiam coronarentur, ita testatus est Virg. lib. iii. Aeneid.

Tum pater Anchises magnum cratera corona

Induit, impleuitq; mero, diuosq; vocavit.

Neque vero victimæ quævis eligeantur in sacrificia, sed quæ præstantiores
essent multo ante reservabantur; quare cum è grege deligerentur, egregiæ
victimæ dictæ sunt; ac cum eximerentur ex armentis, quibus notæ inureren-
tur sacra, eximix. Nam trifariam armenta dividebant antiqui, cum aliam
partem destinarent forturi, aliam laboribus, aliâ reservarent ad altaria, ut
innuit Virg. lib. iii. Georg.

40

Continuoq; notas, & nomina gentis inurunt.

Et quos aut pecori malint summittere habendo;

Aut aris servare sacris, aut scindere terram.

Erant autem singulari diligentia delectæ victimæ, quæ Deorum sacrificiis
dica-

dicabantur, non solum ob eximiam pulchritudinem, sed etiam ob puritatem coloris, cum diversi omnino reijcerentur, nequeliceret mutilam, aut aliqua corporis parte carentem victimam ad aram adducere. atque hanc diligentiam ita breuiter attigit Lucianus in dialogo de sacrificiis; *ἀνὰ τὴν ἀρετὴν τῶν θύων* enimvero sacrificantes victimam coronant, multoque prius studio perquirunt num perfecta sit, ne quid inutile iugulent, atque ad aram deducant. Deinde vestes sacerdotum puras, neque vlla macula inquinatas conuenire putarunt, quod ita innuit Virg. lib. xii.

puraque in veste sacerdos

10

Serigere sortum suis, intonsamque bidentem

Attulit; admouitque pecus flagrantibus aris.

Nam neque laboribus assuetas victimas, neque illas, ex quibus aliqua utilitas capta fuisset, Diis conuenire arbitrabantur. Deinde aliis Diis alius coloris vestes magis erant idonee; nam Diis inferis atræ vestes, cœlestibus purpureæ, ut ait Menander in libro de Mysteriis, conueniebant; quibusdam vero albae ut sacrificiis Cereris, sicut testatur Ouid. lib. x.

Festa pice Cereri celebrabant annua matres,

Illa, quibus nivea velatæ corpora veste

Primitias frugum dant spicea fœta suarum:

20

et lib. 4. Fast.

Alba decent Cererem, vestes cerealibus albas

Sumite; nunc pulli velleris usus abest.

Deinde Diis aliis feminæ victimæ tantum, aliis soli mares immolabantur, in omnibusque sacrificiis committebatur piaculum si quis cede pollutus, vel alio flagitio, ad aras accessisset; minimeque grata erant sacrificia, quæ ab impuris manibus sceleratorum hominum offerebantur. Idcirco per nouem dies noctesque saltem oportebat ab omni libidine sacerdotes, aut mulieres adituas, aut initiaturas abstinere, ut est in his;

Perque nouem noctes Venerem, tactusque virorum

30

In vetitis memorant.

Neque enim ad sacra accedere cuiquam licebat, nisi lotis manibus, quare & Aeneas sacra attingere ita vel per summam pietatis opportunitatem recusat apud Virgil. lib. 2.

Tu genitor cape sacra manu, patriosque Penates

Me bello è tanto digressum, & cede recens

Attrectare nefas; donec me flumine viuo

Abluero.

Et Homerus lib. 5. Iliad.

40

χρὸς δὲ ἀλκυονίδας καὶ λυβὸν, αἵματος ὕδατος

ἀλκυονίδας καὶ λυβὸν καὶ αἵματος ὕδατος

ἀλκυονίδας καὶ λυβὸν καὶ αἵματος ὕδατος

Non decet illotis manibus libare superno

Vina Ioui, pudor hoc prohibet fecisse; cruore

Turpatum me & cede virum uis fundere vota.

Existimabant enim antiqui eandem esse animi quam etiam corporis purgationem; ut cum quis in flumine manus aut corpus abluisset post cede, ille purus statim efficeretur; quare ita scribit Anticlidides lib. 74. reddituum;

ἑρμῆς

Mythologia.

Ετα γάρ τε τῶν παλαιῶν, ὡς ἔχει τὴν ἀρετὴν, ἔταρ ἢ φόνος αὐτοῦ αὐτοῦ, ὃ καὶ ἄλλοι εὐφραδὶς ἐπέκεινται, ὡς ἔχει τὴν ἀρετὴν, ὡς ἔχει τὴν ἀρετὴν, ὡς ἔχει τὴν ἀρετὴν. Erat enim mos antiquorum, qui nunc etiam seruatur; ut qui eodem hominum, vel aliorum animalium commisissent perenni aqua manus abluerent, ad commissi piaculi lustrationem. quare iussit Hesiodus nulli deorum sacra fieri oportere antequam manus lotæ fuerint mane, cum ita scribat in operibus;

Μαθήσεται δὲ αὐτὸς ἀπὸ Λοῦσιος αὐτοῦ αὐτοῦ

Χερσὶν αὐτοῦ αὐτοῦ, μὴ δ' ἄλλοις αὐτοῦ αὐτοῦ.

Nunquam vina Ioui, superisue rubentia libes

Ante manus fluuii quàm pura laueris vnda.

10

Nam cum purus sit Deus, & ab omni prorsus sorde immunis, non conuenire crediderunt illi ministro, qui ad altare accederet, manus, aut aliquam corporis partem habere inquinatam aut impuram. Quare si quis neglecta purgatione ad sacrificia accessisset, illius preces Deos neque audire neque respicere arbitrabantur. erat preterea non parua diligentia in eligendis lignis, quæ conueniret singulis sacrorum generibus; quoniam non ex quibuscumque lignis ignis accendebatur, sed ex lignis in legibus sacrificiorum nominatis. Sic in sacris Bacchi antiquitus nulla ligna, nisi oporobasilidis, aut Phibalex ficus, aut viticis cum foliis vitium vrebantur, ut ait Hegemon lib. 2. Georgicorum. in sacris Ve-

20

neris myrtus vrebatur: at apud Sicyonios ignis non fiebat nisi ex lignis Iuniperi, quibus folia addebantur pæderotis, ut ait Paus. in Corinthiacis. In Iouis sacris ilicis ligna, in Martis fraxinorum, in sacris Herculis, cerri, aut xsculi, aut corni, ut scriptum est ab Ephoro lib. 2. de Ponderibus Afix, & ab Epigene in Heroïna. nam nisi omnia seruarentur legitima in sacrificiis, publice inde calamitates oriebantur: cuius rei vel illud est argumento, quod si quis in Iouis Lycæi templum, aut etiam in arcem, minime peractis prius lustrationibus legitimis, ingressus fuisset, intra annum omnino mori necesse erat, ut scripsit Hegesander lib. 17. & Paus. in Arcadicis. Tanta diligentia & in purgationibus & in omni sacrificiorum ratione uti oportebat. Summæ

30

præterea obseruantie & reuerentie Deorum templa fuerunt apud maiores; nam si quis supplex ad aras Deorum confugisset, eum inde diuellere per religionem non licebat, ut scribitur a Paus. in Achaïcis. quare cum Atheniense magistratus in eos sequebantur, qui cum Cydone in arcem Mineræ confugerant, & ipsi, & omnes eorum posterius violatæ religionis Mineræ poenæ dederunt. Sic Lacedæmonii cum violassent eos, qui supplices in templi Neptuni confugerant, tam ingentibus tamque crebris terræ motibus Sparta concussa est, ut nulla propè domus exers tantæ ruinæ fuerit, atque longum esset calamitates eorum memorare, qui propter neglectam vel falsam antiquorum religionem in summum capitis discrimen inciderunt. Erant præterea nonnullis in ciuitatibus quædam familiaris, quæ solæ nonnullorum deorum sacris initiarentur; sicut Herculi Pinarii, ut est apud Virg. lib. 8. At Cereris sacris apud Athenienses soli initiabantur Eumolpidæ, quia primus Eumolpus illa sacra celebravit, ut testatur Acelodorus his verbis; κατὰ τὴν

40

ἡ τῆς ἑλευσίνης ἱερῆς, πρῶτος μὲν τῶν αὐτῶν θεῶν, ὡς ἔχει τὴν ἀρετὴν, ὡς ἔχει τὴν ἀρετὴν, ὡς ἔχει τὴν ἀρετὴν, ὡς ἔχει τὴν ἀρετὴν. Habitasse in Eleusine prius indigenas narrat, at deinde Thraces, qui Eumolpo suppetias tulerunt, per bellum quod fuit illi cum Erichtheo. at alii inquirunt, Eumolpum

pum inuenisse sacrificia quæ sunt anniuersaria in Eleusine Cereræ & Proserpinæ. Androtion vero lib. secundo de sacrificiis non cum Eumolpum inquit illa sacrificia inuenisse, sed alium Eumolpum, qui fuit quintus à primo, qui pugnauit aduersus Erecteum; sic enim inquit; *Εὐμόλπου γὰρ γινώσκουσιν ἡμεῖς, τοῦ δὲ Ἰνυόλου, τοῦ δὲ Ἀντιφάνου, τοῦ δὲ Μουσίου τὸν πρῶτον, τοῦ δὲ Εὐμόλου τὴν ἑξῆς διδόντα καὶ ἰόντον, καὶ ἱερῶτατον γινώσκοντα.* Nā Eumolpū fuisse præconē, ex quo nascitur Eumolpus, ex hoc Antiphemus, ex hoc Muscus Poeta, ex hoc Eumolpus, qui ritum factorum demonstrauit, atque functus fuit sacerdotio. Neque parua adhibebatur præterea diligentia in obseruandis victimis, ubi ad aras adductæ fuissent, an libenter attarent: nam si reluctarentur, remouebantur ab aris, quia Diis minime grata esse putabantur. quare ita scripsit Verg. lib. 2. Georg.

Et ductus cornu stabit sacer hircus ad aram.

Enimuero tantum erat in obseruandis victimis studium, vt non sufficere videretur si quietæ ad aram allitissent, nisi etiam annuerent sacrificiis, vt ait Myrsilus lib. 2. rerum Lesbicarum his verbis; *καὶ τὸ πρῶτον τοῦ ἱεροῦ τὸ ἄλυσον καὶ τὸ πλάσσειν.* Nam sanè sacerdotes aquam infundere in aurem victimæ consueuerunt, vt illa annuat illis sacrificiis. His ita obseruatis tum sacerdotes preces incipiebant, ac paucis præmissis vinum inter cornua victimarū effundebant, vt innuit Ouid. lib. 7. Metam.

Admoti quoties templis dum uora sacerdos

Concipit, & fundit purum inter cornua vinum.

Atque Virg. non solum sacerdotes, sed illos etiam, quorum ergo sacra fiebant, vinum inter cornua fundere solitos ait lib. 4. Aen.

Ipsa tenens dextra patrem pulcherrima Dido

Candentis vaceæ media inter cornua fudit.

Deinde paucis interiectis precibus farina hordei cum sale permixto primum in tergus victimæ spargebatur, quæ ista de causa tenui aqua, tanquam leui imbre, fuerat à ministro persusa: atque illæ molæ dicebantur; quas Græci *πλάσσειν* vocarunt, cum sit hæc hordeum, *πλο* fundo. Vbi igitur ita conspersæ victimæ aliquandiu steterent, dum preces à sacerdotibus, factorumque præfectis agerentur, cultri ad eas iugulandas aut secures parabantur, & hydria aqua plena ad lauandas manus ministrorum. Deinde post nonnullas preces aliam molarum partem cum villis è fronte victimæ euulsis in ignem super aram tunc accensum cōiciebant, quæ prima libamina vocabantur. hoc ita significauit Hom. lib. 3. odyss.

*Χρησάτω δὲ λειχόμενα καταρχῆν, πολλὰ δ' ὀτρύν
Εὐχὰς ἀπαρχήματα, καὶ φάλαξ ἑρῆται ἐκ πυρὸς πλάσσειν.
Fudit aquas, fuditque molas; ac multa precatus
Pallada, dat flammæ euulsos de vertice villos.*

atque postea idem poeta libro etiam 7.

*Ἀλλ' οὐδ' ἀπαρχήματα καὶ φάλαξ ἑρῆται ἐκ πυρὸς πλάσσειν
Ἀρτεμιδιόθεν ἑστ, καὶ ἑρῆται ἐκ πυρὸς πλάσσειν.
Verum hic sacra ferens dat flammæ sorte villos
E capite euulsos villos, Diuosque precatur.*

Sic Virg. lib. 6. Aeneidos;

Et summas carpens media inter cornua setas,
Ignibus imponit sacris libamina prima.

D

Erat

Mythologia.

Erat illa præterea consuetudo, ut illi, quorum causa fiebant sacrificia, altera manu cum precibus, dextra scilicet, aram teneret; quem ritum ita attigit Virg. lib. 4. Aeneid.

Talibus orantem dictis, aramque tenentem,
Audiit omnipotens.

Nec longo sanè intervallo peractis quibusdam precationibus victimas securi percutiebant; ut patet ex lib. 3. Odyss. ubi hæc sunt carmina;

πλάκω δὲ καὶ στείλαις θρασύχευς

ἔβριχ' ἔχου ἐν χερσὶ παρὸντος βοῦν ἐνταύθην.

Sumpta Neoptolemo est audaci deinde securis,

Ille bouem cæsurus erat qua proximus arx.

10

Atque si sacra fiebant superis, nulla ratio sanguinis habebatur. Enimvero hunc fuisse ritum sacrorum apud Romanos etiam, eaque in sacris servari, quæ diximus, ita summatim cõplexus fuit Dionys. Halicarnass. lib. 7. rerum antiquarum; οὐκ ἐλάττω δὲ τῆς σπουδῆς, ὁμοθυμῶντες ἅνθρωποι καὶ θεοὶ, καὶ τῶν ἱερῶν εἰς δόξαν, καὶ τῶν θυσιῶν. τρέψουσι δ' αὖτις καὶ τὸ παρ' ἡμῶν. καὶ προσέειπεν οὕτως αὐτοῖς, καὶ τὰ ἱερὰ καθαρῶς περιποιεσθῆναι δεῖται, καὶ δέοντες καθαρῶς ἐπιτελεῖν αὐτῶν καὶ καθαλῆς, ὅπως κατεβήκαμεν, θύουσι γὰρ τῶν θυσιῶν αὐτὰ ἱερίαις. ταῦτά μ' αἰετὶς ὡς ἐστὶν ἐν τῇ θρησκείᾳ, πάντας τῶν ἀρετῶν ἐσθλῶν. οἱ δὲ πάντες τοὺς ὑστατίους τὰς ἐθροφίδας, καὶ μετὰ τούτοις δέοντες καὶ μάλιστα ἀπαρχὰς ἱερίαις εἰς ἱεῖος ἀνδράχων καὶ σπανίως ἄλλῃ μίλων καὶ ἀλφίτης ἀναδύεσθαι εἰς ἀντικρὺ τῶν θεῶν ἐν ἱερῶν. οἱ δὲ τῶν θεῶν ἐν τῇ θρησκείᾳ, οὐ φέρεται, καὶ ἀρετῶν ἰσχυρῶς ἐν τῇ ἀρετῇ. Vbi trans-

20

acta fuisset pompa, consules statim boues immolabāt, & ex sacerdotibus aut ministris cuicunque munus illud cõuenire putaretur, erat idem qui est apud nos ritus. Nam manus ipsi lavantes, puraque aqua victimas lustrantes, ac Cereris fructibus illarum capita spargentes, postea precari, iubet ministris illas mactare. Ex his vero, alii stantis adhuc victimæ tempora scytale percutiebant, alii sub illam cadentem sigilla supposuerunt, ac postea corio nudantes, membratimque dissecantes è singulis intestinis primitias capiebāt, cæterorumque membrorum: illas igitur farina hordei conspergentes in can-

30

nistris ad sacrificantes afferebant. Illi super altare imponentes ignem accendebant, vinumque libantes in eas victimarum primitias effundebant. Hæc summatim à Dionysio. Adhibebātur & alia lumina in sacrificiis Deorum coelestium præter ignem vrendis sacrificiis necessarium: per quæ significabant vim clarissimam Deorum patere in rebus omnibus, atque per ipsa lumina puritatem etiam ipsorum Deorum demonstrabant, ad quorum sacrificia non liceret, nisi putos accedere. Vbi igitur purgatæ, & molis cõspersæ, & dissectæ fuissent victimæ, antequam illarum membra incensis altaribus imponerentur, thus in flammis iniiciebatur, & in illud vinum è pateris in flammis in Deorum honorem, quod ita innuit Ovid. lib. 13. Metam.

40

Thure dato flammis, vinoque in thura profuso,
Cæsarumque bouum libris de more crematis.

Postquam hæc epissent, elegissentque partes victimæ quas Diis offerrent, reliquas in conuiuia, quæ per omnes solennitates in honorem Deorum fiebant, reservabant, at illæ partes quæ electæ forent sacrificiis, ut ignem facilius admitterent, molis conspergebantur, sicut patet ex lib. 8. Apollon.

Ἀνακτὶς ἑστὶν κατὰ πλάττω πόχιν καὶ φῶς

χάλας πλάττω ἀρετῆς δόξα καὶ τίς τετα.

67

ἤρπιδ' ἀμφὶ γὰρ περιέχοντες περὶ αἵματι.
 τοὺς δ' ἐν αἵματι σφάζονται τοὺς, ἀνδράσι θύει.
 αἵματι, φαίνεται, καὶ ἐν αἵματι μὴ ἐπὶ αἵματι.
 καὶ δ' ἀμφὶ τοὺς περὶ αἵματι φαίνεται αἵματι ἀνδράσι
 καὶ ἐν αἵματι σφάζονται, ἐν αἵματι καὶ αἵματι
 Αἰσίδα.

Tum bouis alterius percussit colla securi
 Aerea ibi Ancæus, fortes nervosque cecidit.
 Prolapsus ceciditque ingens in cornua humi bos.
 Hos focii iugulare citi, his & tergora costis
 Diripere: & coxas, & cædere singula membra:
 Hæc adipe & tegere, & sacris imponere flammis
 Aesonides, atque inde molas conspergere fallas.

Cum ignis postea exarsisset, ut etiam magis extolleretur, supra hæc vinum effundebant, sicut ait Hom. primo Iliad.

καὶ δ' ἐν αἵματι σφάζονται, ἐν αἵματι καὶ αἵματι
 Αἰσίδα.

Vsue ligna super senior; tum munera Bacchi
 Libavit, fuditque merum.

In sacrificiis illorum Deorum, qui aerii putabantur, præter ignem cantilenas etiam addiderunt, cum illos harmonia delectari arbitrarentur: atque Dei huiusmodi credebantur omnes illi dæmones, qui a terra & ab aqua omnem regionem usque ad locum stellarum supremum gubernarent. Nam ad triginta millia dæmonum esse scribit Hesiodus, qui Iouis sint ministri, & obseruent quæ fiant a singulis hominibus; ita nihil, quod Deo cognitum nō sit, esse existimant. At Iamblicus, & Trismegistus, & Psellus, & reliquorum sapientum complures non solum triginta millia dæmonum esse censuerunt; sed uniuersum æra & cælos plenos esse dæmonibus crediderunt, qui late per æra uagarentur, & ad nidores sacrificiorum accurrerent. His igitur dæmonibus æriis cum sacra fierent, præter lumina, & nidores cæsarum victimarum, cantus etiam, & odores multos, & thus adhibebant, ut testatur id Virg. lib. 3. Aeneid.

20
 sacrificia Diis
 æreis

Iunoni Argiæ iustos adolemus honores.

sic lib. v. Farre pio, & plena supplex veneratur acerta.

& Hom. lib. 1. Iliadis pro depellenda pestilentia nidores victimarum Apollini etiam obtulit in his;

Αἰσίδα ἀμφὶ γὰρ περιέχοντες περὶ αἵματι

Εὐλάττωσιν αἵματι, ἐν αἵματι καὶ αἵματι

Si vult caprarum, si vult nidoribus ille

Obuius agnorum fieri, ac depellere pestem.

Et quoniam cantus, & harmonia, musicorumque instrumentorum soni non sine quadam voluptate æra permouent; illa de causa cantu etiam delectari illi dæmones crediti sunt, quare ut ait ibid. Hom.

καὶ δ' ἀμφὶ γὰρ περιέχοντες περὶ αἵματι

Εὐλάττωσιν αἵματι, ἐν αἵματι καὶ αἵματι

μηδ' αἵματι καὶ αἵματι, ἐν αἵματι καὶ αἵματι

Phæbas iras placabant carmine Graii

Per lures totas pulchrum præna canentes.

40

D 2 Can-

Mythologia.

Cantantes Phœbum: huic mulcebant gaudia pectus:

Sic in sacris matris Deum, vt nonnullorum Deorum, addebantur etiam mu-
fica instrumenta, quare inquit Ouid. in lib. primo de Ponto;

Ante Deum matrem cornu tibicen adunco

Cum canit, exigux quis stipis xra neget?

Et Ioui, cum mens illa suprema diuina credebatur, non adhibebantur nisi
lumina in sacrificiis: at cum Iupiter pars esset summa aeris, tunc adhibeban-
tur musica instrumenta, vt ceterorū Deorum sacris nonnullorum; quippe
cum simulatis sacrificiis etiam paruus per illorum strepitū paternæ crudeli-
tati dicatur fuisse surreptus. In antiquis huius sacrificiis strophe & anti-
strophe moduli caneantur ad imitationem motuum stellarum, vt ait Ari-
stoxenus in libro primo de foraminibus tibiae, & Bito in libro quē scrip-
sit ad Attalum de musicis instrumentis. Nam modo huc, modo illuc inter
illa sacra saltantes voluebantur; atque per strophē motum primum huius
vniuersi, per antistrophē, proprias singulorum planetarum motiones, si-
gnificabant, erant autem cantilenæ in sacris nihil aliud quā commemo-
rationes eorum beneficiorum, quæ Diī ipsi in homines benignē contulerāt,
cum virium ipsorum Deorum, & clementiæ & liberalitatis amplificatione,
& cum precibus vt benigni ac faciles precantibus accederent, vt ait Philo-
chorus in libro de sacrificiis, vt significant hymni orphēi, & iubet omnis ra-
tio conscribendorum hymnorum; quale est id Apoll. lib. 1.

Ἀμφὶ δὲ δαιμόνιοι δοῦναι χεῖρας ἔχουσιν

καλὴν ἱεράν τε, ἱερὰ ἀφ' ἧς φέβου

μολαίνονται καὶ δῖος τε θεὸς αἰὲν ἰδὲ γῆρας

Μετὰ δὲ φέρονται λαὸν ὅντι πρὸς αἰθέρι.

Ὡς ποτὶ πετρῇ, καὶ δὴ δὲ περὶ ἄλυσσιν

Διὰ φωνῆς τέρειναι πιδόειναι δὲ τέρειναι

αὐτοῖς ἐὼς τε γυναικῶν ἐπὶ πλοκάμους γυναικῶν

Ἰούλιος

Incensa statuere choros altaria circum.

Cuncti ibi Iophaona Iophaona Phœbum

Cantantes; vnaq; Oeagri filius Orpheus

Bistonia sumpta cithara canere incipit altē,

Horrendum vt fixit serpentem rite sagitta

Ad iuga Parnassi saxos paruulus infans

Phœbus adhuc, nudusq; & gaudens crinibus aureis.

Sis placidus, facilisq; veni.

Sic apud Virgilium Euādrus accedenti Aenæ commemorat post conuiuiū,
quæ causa ipsum compulerit ad illa sacrificia instauranda; quippe cum non
solum inter sacrificia, sed etiam in conuiuiis, & in omnibus solennitatibus
antiquorum essent sermones de rebus ab illis Diis gestis. Laudes autē Deo-
rum & hymni dum vrentur victimarum partes aræ impositæ circa ipsam
aram caneantur: at cum vstæ fuissent illæ, & quæ reseruatae erant in con-
uiuium coctæ, his volvebantur. Deinde post conuiuium antequam discede-
rent gratias Diis agentes, quod eos in conuiuium acceperant, ultimam sa-
crificiorum partem linguas victimarum in sacros ignes coniciebant, &
vini parum super illas, vt testatur Apollon. lib. 1.

τίνας ἔπειτα γλυκύνει χύματα

Αἰθέριον.

Interca

Interea accensis fundunt libamina linguis.

Sicetiam Homerus lib.iii. Iliad. ἅλας δ' ἰσχυροὺς ἄλλας. iniiciunt igni linguas. Illud autem fiebat ubique in honorem Mercurii, cui linguæ erant cōsecrata, atq; post exustas linguas gratias Dīs agentes unusquisque lxti ex illis sacrificiis domum discedebant. at nunc de sacrificiis marinorum dicamus.

De sacrificijs marinorum Deorum. Cap. XI.

AT vero quoniam dæmones illi, qui mari præerant, pro natura loci crassiores esse putabantur; idcirco in eorum sacris crassiora quædam corpora quàm essent vel nidores vel cantus offerebantur: quæ ad gustum pertinerent, corpusq; haberent magis solidum. Nam cum vinum in sacrificiis Deorum superiorum offerretur, & deletæ partes victimarum, tamen ex illis in ignem coniectis & concrematis nihil aliud ad eos Deos nisi nidor & odor *odor* vstulatorum animalium fumus perueniebat; vel odor thuris. At in sacrificiis marinorum Deorum res longe aliter se habere credita est, nam cum taurus Neptuno mactabatur, tunc sanguis colligebatur in crateres, atque non percutiebantur securi victimæ, sed cultris iugulabantur. Erant autem nigre illæ victimæ, quæ vel Dīs inferis, vel tempestatibus, vel Dīs marinis offerebantur; ut patet ex lib. iii. Odyss. cum semper in littore maris sacra fierent marinis;

αἷμα δ' ἐνὶ θαλάσῃσι ἱερὰ ῥίξτε;

ταῖσιν παρθέλαις ἱετέρῃσι, κυνοχαιῖσι

Ad maris vndifoni faciebant littora sacrum,

Nigranti tauro Neptuno, qui regit vndas.

atq; cum turbato Neptuno taurus immolaretur, tunc ubi esset placidus, mactabatur agnus, & aper aliquando; quæ etiam animalia cum maris naturam variis temporibus indica. ent, omnia simul aliquando cedeabantur in Nept. sacrificiis, ut indicat Home. lib. x. Odysseæ;

ῥίξτε ἱερὰ καλὰ κροτάλια δακτύλῳ

Ἀργεῖοι, ταῖσιν, κυνὸν' ἐνὶ θότρῃσι κούρῃσι.

Legitimè Regi Neptuno sacra peregrit,

Agno, tauro, aproq; sues qui suenit inire.

Iugularũ deinde victimarũ in sacris marinorum sanguis collectus in mare e patera fundebatur cum precibus, quod genus rituum a sacrificantibus in littore seruabatur. sin autem in naui initiarentur, victimas non in pateram, sed in mare cum precibus iugulabant, ut ait Apollonius lib. 4. in his.

ἢ δ' ἄρα δ' ἐν χυλῇσι ἰσθμῶσι λαμπροῦσι

ἔσσι κατὰ πρὸς ἄνθρῳ.

Ille preces fundens iugulauit in equoris vndam.

Mox de puppe iacit.

cum iugulassent igitur ac dissecuissent uictimas, prius exta cum precibus, deinde vinum in aquam deiiciebant, ut ait Virgilius libro quinto his carminibus;

Ipse caput tonsæ foliis ornatus olium,

Stans procul in prora pateram tenet; extraq; sallos

Porricit in fluctus, ac vina liquentia fudit.

Neque